

Foto: Xurxo Lobo

MANOLO RIVAS: CONSERVADOR DO AMBIENTE

Carme Vidal / CERNA

Manolo Rivas é un escritor sereno cunha conversa pausada na que vai debullando toda unha sorte de lemas persoais nos que se conxugan as súas máis requintadas teimas. Confésase conservador, nunha liña de tradición que ven do romanticismo e a ilustración e tíralle así, na súa ecoloxía das palabras, o título que profanan os “extraterrestres agresivos de filosofía do cemento, pensamento de uralita e toponimia eucalipta”. O seu é a ecoloxía aliterada, a literatura ambiental e o activismo verde que o fan partícipe da revolución do conservadurismo da terra. E é esta unha perspectiva que Rivas non abandonou na súa traxectoria, nomeadamente desde a viaxe co Xurelo contra os vertidos radioactivos. Cando a aldea parece volver á nosa literatura desafiando as intencionadas críticas de ruralismo, o galardonado escritor autor entre outra moitas obras de Galicia, bonsai atlántico, Toxos e frores, Os comedores de patacas ou Que me queres amor nunca renegou da tradición porque cre que permite unha “transición non esquizoide cara unha visión moderna da terra, ecoloxista”. Apegado á súa flor de toxo, Rivas denuncia a destrución do país, e non aforra críticas á hora de falar da “estafa” que supón o proxecto de incineración da Xunta que vai converter “Galiza nunha especie de rede arterial de transporte de lixo”. Temas que, como el di, hai que levar á ONU.

C. É vostede un dos poucos escritores cunha práctica ecoloxista patente, confíalle á literatura algun papel relevante na conservación natural do país?

M.R. A capacidade de intervención da literatura é limitada. Pasouse dunha evolución na época das vangardas cando se pensaba que a influencia podía ser moi grande até outra etapa de excepticismo cunha concepción inócua da literatura; hoxe estamos nun punto intermedio. Como lector acreditado na súa influencia, un libro pode cambiar a mirada e converterse nunha experiencia autobiográfica. Por dicilo con sentido do humor, e citando a Cunqueiro, a literatura non pode facer a reforma agraria nin solucionar moi-

tos dos problemas pero si pode actuar no cambio de mirada e, de feito, así aconteceu no Rexurdimento cando practicamente se mudou o sentido da mirada sobre Galiza. Foi coma unha onda expansiva da que continuamos alimentándonos e vivindo. E estamos a falar dunha xente que eran catro tolos desde a perspectiva histórica. É curioso ver como a nosa literatura máis interesante aparece impregnada dunha ecoloxía das palabras.

C. É un xogo da linguaxe o de ecoloxía das palabras ou ten un contido por si propio?

M.R. Responde a que ao utilizar as palabras noméanse as cousas que tamén estaban feridas, é dicir, a lingua

estaba ferida, cheia de cicatrices. As cousas que invocaba remitían tamén ás feridas e á soidade da terra. A lingua galega pola súa propia peripécia histórica está moi ligada á experiencia ambiental. E nesa tradición andamos porque hai unha repetición da historia dos escritores galegos que até hai ben pouco eramos todos autodidactas. Tivemos que percorrer o mesmo camiño, a mesma corre道ira; empurrados polos de antes.

C. Son máis efectivos os medios de comunicación nos que vostede tamén participa?

M.R. Un mes dunha boa campaña, por exemplo sobre os bosques de Galiza, utilizando a televisión e acom-

pañada dunha acción institucional positiva teria uns efectos importantes. Os meios de comunicación, que teñen aspectos negativos, tamén poden propiciar un cámbio revolucionario, moi acelerado, da perspectiva sobre as cousas da terra.

Non se aproveitan os meios que hai hoxe, estámonos queixando da telelixo: pois fai unha contra-telelixo e usa ese meio para cambiar as cousas. Chámame a atención que non se faga nada. Tendo unha visión pragmática pódense cambiar moitas cousas, nótase por exemplo nos concellos que teñen unha axeitada política ambiental e onde deberían viaxar todos os alcalde. Falo de Oleiros e Allariz. Con respecto aos medios de comunicación, a literatura mídese noutro tipo de distancia, en profundidade, crea sensibilidades.

C. Vólvese agora a ouvir falar da aldea despois dunha etapa na que os máis "modernos" da nosa literatura fuxiran do apodo de ruralistas. Cre que esta calificación propiciou que a escrita galega renegase de se implicar na ecoloxía?

M.R. A ligación coa aldea é moi comprensíbel nun país no que a comezos de século un 80% da poboación era campesiña e cunha emigración que levaba á terra como equipaxe nostálgica. Ese concepto de terra nai non foi negativo, pola contra, parécese do máis interesante da nosa literatura. A boa poesía dos poetas da montaña como Noriega Varela ou Iglesia Albariño están a facer utilizar símbolos da terra, imaxes, metáforas que son un rasgo singular da nosa tradición literaria. Por que non aproveitalo?. Por falar de vidueiras, carballos ou paxaros non tes por que cair en tipismo ou enxebrismo. Podes estar facendo literatura universal. E é futurista, vai ser redescuberta. Tamén hai outra excesivamente enxebrista como O tío Marcos da Portela

que é unha reacción contra o desprezo da aldea pero non por iso ten que ser un lastre. Esa tradición literaria facilita unha transición cara unha literatura moderna na que unha das componentes é esa nova visión da terra, do planeta e do meio

que é a ecoloxía. Non esquezamos tampouco que a ecoloxía é fundamentalmente urbana e neste paso si que pode axudar a literatura: dun sentimento de apego á terra, rural, campesiño nunha transición non esquizoide cara unha visión moderna da terra que implica non só aos que viven no campo senón que te compromete como cidadán. Para min a grande revolución é que xunto a triada "liberdade, igualdade e fraternidade" do pensamento ilustrado figure a conciencia verde ou o respecto á terra.

C. E con esa conciencia revolucionaria fai un curioso alegato polos conservadores.

M.R. É unha ironía sobre o uso das palabras porque tamén hai unha contaminación da linguaxe. Cómpre volver a loitar polo sentido das palabras tan deturpado e tan contaminado. Hai moito lixo na linguaxe e na comunicación, moito ruído e moita emisión tóxica nas palabras e nas emisoras. Unha das paradoxas é que se fala de Galiza co tópico de conservadora asociado a un comportamento político ou unha opción electoral que logo non se corresponde coa actitude real que teñen os chamados conservadores. É dicir, é xente que practica a filosofía do cemento, o pensamento da uralita e a toponimia eucaliptal: son destructores do seu propio país. Eses conservadores son extraterrestres agresivos, mentras practican unha retórica do amor ao país estanno destruindo e, se poden,

meten os coches dos enterros dentro do camposanto. Están profanando a terra e esta é unha forma de descubrir a mentira de certas mensaxes.

C. En Toxos e froles, tal vez o seu libro máis "verde", maniféstase herdeiro do Romanticismo e a Ilustración.

M.R. Rosalia e os románticos danlle á volta ao espello virado pola sua parte opaca, despois ven a ilustración que no seu equivalente galego é a xeración Nós que son enciclopedistas e esa síntese é unha bagaxe increíble. Mesmo hoxe continuamos a vivir a conta deles. É a unión entre sensibilidade e razón. A Ilustración pode ter unha visión reducida da realidade porque prescinde da dimensión emocional da vida, en cambio, na tradición galeguista hai unha síntese moi fecunda de razón e emoción e iso explica o nacionalismo democrático da xeración Nós.

"OS QUE COÑECEMOS COMO CONSERVADORES PRACTICAN A FILOSOFIA DO CEMENTO, O PENSAMENTO DA URALITA E A TOPONIMIA EUCALIPTAL. SON EXTRATERRESTRES AGRESIVOS".

C. Pode explicar como chega de aí á sua lectura do Sempre en Galiza como libro ecoloxista?

M.R. Porque aí aparece unha utopía ecoloxista. A obra de Castelao recolle todas as grandes revolucións destes tempos, o non dogmatismo, a solidariedade internacional, a non xenofobia, o autogoverno e está aí tamén unha utopía ecolóxica, que se repite no libro, de Galiza como cidade xardin. Parécese unha formulación xenial e, por outra banda, moi pragmática. Unha utopía realizábel na que se expresa a síntese da cidade como mundo urbano de homes libres onde o individuo se emancipa do corsé comunitario e o campo como unha dimensión de equilibrio coa natureza. É por iso un libro futurista en moitas cousas. Foi unha pena que non se tivese lido como era debido. Incluso na linguaxe é un verdadeiro descubrimento porque aporta unha mirada revolucionaria e globalizadora sobre Galiza. Debería haber nas escolas galegas unha asignatura para estudar o Sempre en Galiza porque de aí nacerían cidadáns galegos libres cun grande amor á Terra e unha dimensión democrática do mundo.

C. Falanos da tua participación no ecoloxismo organizado.

Foto cedida por: O xefe Galego

“O PLANO DE SOGAMA É UNHA ESTAFA“

M.R. Colaborei cos grupos galegos, coa Federación Ecoloxista Galega e con outros, e tamén participei na creación de Greenpeace en España. Agora que comezo a valerme como autónomo quero volcarme moito máis, por exemplo, participo na plataforma pola reciclaxe que montamos na Costa da Morte.

Hai pois un compromiso local, no ámbito do país, e a proxeción internacional nace da conciencia de país. O meu contacto coa organización internacional deuse a raíz da campaña contra os residuos na fosa atlántica na viaxe do Xurelo, un barquiño como unha casca de noz que saíu de Ribeira. Foi para min unha viaxe iniciática en moitos sentidos, acabamos rodeados de barcos de guerra a 360 millas e en alta mar contactamos co barco de Greenpeace. Desde un barco galego de pescadores véxome entablado amizade cunha organización de xente de moitos países e alí selouse unha amizade que logo prolonguei até que me propuxeron a creación en España porque eles funcionan en ámbitos estatais aínda que despois sexan moi sensíbeis as reivindicacións culturais e das identidades nacionais.

C. É tamén o seu activismo o que debuxa a súa face de escritor-ecoloxista. Na última manifestación en Cerceda leuse un comunicado seu no que denunciaba a grande mentira de Sogama.

M.R. Coa incineración hai un silencio total, estase adoptando unha solución anacrónica que se impón como única saída e iso si que é unha estafa. Paréceme moi ben que eles cunha concreta posición política defendan unha alternativa determinada, pero que non se lle faga crer á xente que é a única solución. É un problema tamén democrático, de participación. O do lixo é unha das cuestións prioritarias e houbo unha deixación total e agora se lle aboca á xente a unha solución drástica que no fondo é crear un problema distinto. Cerceda non vai ser unha solución senón un problema como o foi

Ence no seu momento para a ría de Pontevedra. Incluso desde o punto de vista da incineración é un disparate: unha incineradora xigantesca con centos de miles de toneladas convertendo toda Galiza nunha especie de rede arterial de transporte de lixo.

Foi moi triste que o debate fose Vulcano si ou non, e non incineración ou reciclaxe e compostaxe. A proba de que están buscando unha solución como cha-

puza provisional é como foi cambiando o proxecto de Sogama. A última noticia que temos é que se vai implantar a nivel domiciliario a recollida selectiva. Iso é unha broma se non se prevé a construción de plantas de compost. Están metendo a pata, fixéronse incineradoras en moitas partes do mundo, pero non se está a dicir que a dinámica é outra. Din que van ver unha incineradora fóra pero non din que a última se construiu hai cinco anos.

C. A nivel local nas zonas afectadas estase dando un forte rexeitamento do plano.

M.R. Son reaccións defensivas porque a xente se activa no momento en que ten o problema enriba. Hai unha conciencia latente pero pasa como coa selección galega, os rapaces consiguen xuntarse e os de arriba din que non. Dase unha reacción espontánea e inmediateista por parte popular e hai unha mediocridade e un non estar á altura das circunstancias por parte das elites que se unen para facer un mal asunto. O problema do lixo está tamén na produción e nas leis de embalaxe que levan máis do 50% dos residuos. Por que a Xunta non fixo

nada no nivel propagandístico sobre a recollida do lixo? Tratan aos galegos como se fosen un povo infantil e se lle di que “iso está ben para Beverly

Hills pero non para vós que non estades preparados, sodes unha panda de bestas”. Esa é a mensaxe que se está dando.

C. Pero a pesares diso vostede móstrase esperanzado.

M.R. Estamos nun momento crucial e poderíase dar un paso decisivo na Galiza. Cos instrumentos políticos que hai, os meios de concienciación que existen e a boa disposición por parte do noso povo podería haber unha auténtica revolución verde nun momento no que se está destruindo a paisaxe de Galiza cun retroceso dos bosques autóctonos. Independentemente do que se faga no nivel institucional hai que levar adiante a idea de sociedades particulares que coiden os montes e se comprometan na práctica.

C. Non é un labor moi voluntarista?

Foto cedida por: O Correo Galego

M.R. Pero tamén é unha empresa rendíbel. Vese ao falar co sector da madeira e comprobar o que pasa no mundo. Os fondos de pensións escoceses se están investindo en nogueira negra e bosques de especies nobres, o que quere dicir que isto non é só un labor de razón ecolóxica e defensa do patrimonio senón de mellor desenvolvemento dos recursos naturais. Co tema forestal estase a dar outra grande estafa, úsanse os fondos europeos en cousas para as que non están pensados.

“A TRAVESIA DO XURELO, NA LOITA CONTRA OS RESÍDUOS NA FOSA ATLÁNTICA FOI PARA MIN UNHA VIAXE INICIÁTICA”

““TODOS OS ALCALDES DEBERIAN VIAXAR A OLEIROS OU ALLARIZ, CONCELLOS QUE TEÑEN UNHA POLÍTICA AMBIENTAL AXELTADA”